

Bij het heengaan van Berend Kers uit Terwolde

Geopatische stoorzones

Jan J. Speelziek

Het afgelopen maantnummer van Bijen vermeldt een familiebericht van het heengaan van Berend Kers uit Terwolde. Van zijn bijna 80 levensjaren heeft hij een groot deel met veel succes aan de bijenteelt gewijd. Dankzij de schone Veluwe heidevelden vormde hij daar, samen met de voorzitter van de afdeling Deventer, Sigis Sparenberg en met Herman Schenk een bekend en respectabel drietal imkers. Laatstgenoemde was werkzaam als ontwikkelingswerker op het terrein van de bijenteelt in Ethiopië (zie elders in dit nummer).

In genoemd familiebericht lezen we, dat Berend Kers voor hun drieën steeds de juiste plekjes voor hun bijen wist te vinden. Berend was namelijk een gerenommeerd wichelroedeloper, die exact de kruisingen van aardstralen wist op te sporen. Tegenwoordig spreekt men van geopatische stoorzones.

Alvorens op dit fenomeen in te gaan zij opgemerkt, dat onze oorspronkelijke bij, de *Apis mellifera* afkomstig is uit tropische, c.q. sub-tropische gebieden, met name uit Afrika. In dat werelddeel treffen we genoeg dezelfde, in het wild levende bijen aan, evenals de termieten. Het feit dat bijen evenals termieten hun nesten op dergelijke stoorzones bouwen, willen we even toelichten. Dat proces verschaft de bijen en

Vervolg van pagina 346

kennen en nemen, nog veel groter. Zij kunnen ervoor zorgen dat een screeningsonderzoek niet meer iets heeft van het zoeken naar een speld in een hooiberg en dat het imkersvak het aanzien krijgt dat het verdient.

Bovenvermelde misstanden beperken zich overigens niet tot een klein gebied; het is helaas een algemeen verschijnsel.

Hulp van de plaatselijke dag- en weekbladen

Mogelijk zou een oproep d.m.v. meerdere gelijk-luidende advertenties, door de RVV gericht aan de inwoners van een spergebied, vele spelden doen vinden. Uit eigen ervaring weet ik dat de burger hieraan zeker gehoor zal geven.

Het aangeven van ook andere insecten dan honing-bijen moet men dan maar voor lief nemen.

termieten-kolonies, veelal in steppen- of woestijn-gebieden, een natuurlijke vorm van 'airconditioning'. Deze zones worden namelijk vanwege hun stralings-activiteit, afkomstig uit moeder aarde, gekenmerkt door een sterke afzuiging van energie, met name van warmte. In dergelijke gevallen spreekt men in ons land ook wel van typische plekken waar je altijd koude voeten krijgt of zogenaamde hinder van koude-optrek. De levensmogelijkheid van termieten wordt evenals van vele andere in kolonievorm levende insecten, bepaald en begrensd door een maximale nesttemperatuur. Immers, is die te hoog, dan kunnen er, met name voor het broed, fatale gevolgen uit voortvloeien.

Stertselen of nectar halen

Eenzelfde warmteprobleem als bij de aldaar in kolonieverband levende insecten geldt in voorkomende gevallen ook voor onze bijenvolken tijdens de zomerdracht, in het bijzonder op de heide. Zou de nesttemperatuur in een bijenkast tijdens intensieve hitte oplopen tot ruim boven de 35°C, dan ontstaat het gevaar dat honing en was gaan vloeien, hetgeen eveneens ten koste kan gaan van het broed (o.a. eitjes, larfjes). Controleer je op zo'n bloedhete zomerdag de bijen, dan zie je dat ze massaal stertselen, zelfs op de raampjes met raatwerk. De Engelsen spreken dan van 'frames with fanning bees'. De beschikbaarheid van water in de naaste omgeving is hierbij onmisbaar. De bijen werken daarbij intensief aan de verdamping van het water voor verkoeling en luchtverversing.

Een ervaren wichelroede-lopente imker komt dan zijn bijen op de heide tegemoet en plaatst ze, evenals de termieten en wilde bijen in de tropen dat van nature doen, op een kruising van aardstralen. Aldus beperkt hij bij grote hitte het massale stertselen, zodat de haalbijen optimaal beschikbaar zijn om nectar te oogsten. Zulks leidt met name op de heide tot grote oogsten (30% meer opbrengst) en dat is het hoofdmotief van zo'n slimme, goed geïnformeerde imker! Eigenlijk is hier sprake van een natuurlijk proces. Immers, onze Noord-Europese bij (*Apis mellifera*) komt van origine uit Afrika en leeft zoals gezegd onder omstandigheden, vergelijkbaar met aldaar in het wild levende bijen en termieten. In feite is er dus niets nieuws onder de zon.

Vanwege de domesticatie van onze bijen wordt de standplaats en leefwijze van het bijenvolk niet door de

bijen zelf, maar door de imker bepaald. Als het aan de bijen lag zouden zij, zeker tijdens de bloeiperiode van de flora (drachtperiode), ongetwijfeld de voorkeur geven aan stoorzones. Een ervaren wichelroede-lopente imker vertelde mij eens, dat de bijen tijdens de zwermperiode nagenoeg altijd neerstrijken boven stoorzones, zoals ik dat zelf ook in mijn tuin enkele malen heb kunnen meemaken.

Vanwege ons klimaat is plaatsing op een stoorzone tijdens de overwintering echter niet wenselijk, zelfs te ontraden. De winterstalling van Berend Kers was dan ook blijkens een uitgevoerde schouwing geheel vrij van aardstralen.

Zorgvuldig kiezen van standplaats

Dankzij hun vermoedelijk aangepaste biologische klok brengen de bijen in onze contreien, in tegenstelling tot hun tropische soortgenoten, de winter door in een periode van rust. Dat kan gezien worden als een aanpassing aan ons klimaat. Verder zijn ze, zoals reeds gezegd, wat voeding en huisvesting betreft volledig afhankelijk van de imker. Zelfstandig overleven zoals in de (sub)tropen is er voor onze gedomesticeerde bijenvolken dan ook niet bij. Zonder imkers zouden er in ons land geen sociale bijen zijn! Voor de komst van de honingbij waren de solitaire bijen (incl. hommels) de voornaamste inheemse bestuivende insecten in het Noord-Europese continent. Nederland telt momenteel nog ca. 330 soorten solitaire bijen en 20 hommelssoorten. Van deze hommels overwintert alleen een bevruchte jonge koningin. (Zie ALTERRA-rapport 2000 van A. Koster, Wageningen) Tijdens een excursie in 1986 van Nederlandse imkers naar Polen, het grootste imkerland van Europa, vertelde een ons begeleidend Poolse imker/parapsycholoog/wichelroede-loper, dat het verstandig is bij elke verplaatsing van bijenvolken eerst met veel zorg hun nieuwe standplaats te verkennen, waarbij hij veelbetekend zijn wichelroede omhoog hield. Polen heeft een landklimaat met warme zomers en koude winters.

Opmerkelijk is, dat de korfimmers rond de Lüneburgerheide, zowel thuis als tijdens de fruitdracht aan de Elbe en tijdens de heidedracht, hun bijen altijd onderbrengen op met zorg gekozen plaatsen in vaste stallen. De bijen beschikken aldus over een winterstal en meerdere vaste zomerstallen. (Zie uitleen-video VBBN 'Traditionelle Korbimkerei in den Heidegebieten Norddeutschlands - Die Arbeiten des Heideimkers im Jahreslauf).

Bij gepraat

E.H.J. Blankert, voorzitter ABTB

Aangezien ik mij stoor aan mensen die met een half woord een hele mening hebben, heb ik vooral veel geluisterd en gelezen in oude stukken en notulen. Tevens heb ik samen met andere bestuursleden vergaderingen bijgewoond van de Bedrijfsraad, federatief overleg met ZTLO en LLTB alsmede de Algemene Ledenvergaderingen bezocht van VBBN, ZLTO en Vrienden van Ambrosiushoeve. Half oktober was er een vergadering in Wehl van de vertegenwoordigers van de drachtplantencommissie vanuit de bonden. Op 3 november kwamen uit de afdelingen de vertegenwoordigers uit de bijenziekten- en drachtplantencommissie's in zeer geslaagde bijeenkomst bijeen. Tegelijkertijd hield de ANI haar algemene ledenvergadering in Uddel. Ik werd getroffen door de wijze waarop men van binnenuit de leden van de afdelingen weet te stimuleren. In het in 't hoofdbestuur te bespreken concept beleidsplan zullen zeker elementen van deze opgedane ervaringen aan de orde komen.

- Naar aanleiding van een rapport van de adviesgroep bijen gezondheidsbeleid van de Bedrijfsraad over het overleg met RVV/ID Lelystad ontstond de noodzaak de 'Gezondheids- en welzijnswet voor dieren' en de bijbehorende kamerstukken eens op de inhoud en de strekking van de wet na te slaan.

Immers de terugtrekkende overheid vraagt de varkenshouderij i.v.m. varkenspest een bijdrage van de sector voor het ruimen van de varkens.

Deze ruiming worden betaald uit het dierenwelzijnsfonds, waaraan in het geval van de varkenshouders ook flink wordt bijgedragen.

Van de imkerij wordt door een vertegenwoordiger van het ministerie LNV eveneens een dergelijke bijdrage verlangd i.v.m. ruiming van volken met Amerikaans vuilbroed.

Dat vind ik niet terecht. Afgezien nog van de terugloop van het aantal imkers en bijenvolken, staat deze bijdrage in geen verhouding tot de economische en ecologische waarde die bestuiving heeft in de kringloop van de productie van voedsel voor mens en dier. Onze goedkope inzet voor deze belangen zouden beter mogen worden gewaardeerd door de overheid.

Een vergelijk met commerciële dierenhouderij is mijns inziens niet terecht, want onmogelijk.

- Dat samenwerking tot resultaten leidt is mij in de eerste bestuursperiode zeer duidelijk geworden. Enkele leden van de drachtplantencommissie van de Bedrijfsraad zijn er weer in geslaagd om naast het boek van dhr. Hensels 'Bestuiving land- en tuinbouwgewassen door honingbijen' een informatieve map 'drachtplanten' aan te bieden, zowel in tekstbestand op cd als in uitgeprinte kopijvorm. In de commissies van de Bedrijfsraad wordt veel arbeid verricht